

Trajnostna mobilnost in dostop do turističnih znamenitosti na Irskem

IZVLEČEK

V članku predstavljamo trajnostne pristope pri upravljanju turističnih znamenitosti na Irskem, s poudarkom na urejanju prometnih dostopov do njih. Trajnostne pristope prikazujemo na primeru treh izbranih turističnih znamenitosti.

Ključne besede: turizem, promet, okolje, trajnostna mobilnost, Irsko.

ABSTRACT

Sustainable mobility and access to the tourist attractions in Ireland

In the article we discuss the sustainable approach of managing tourist attractions in Ireland with emphasis on regulating the traffic access to the attractions. Three tourist attractions are presented as examples of good sustainable solutions.

Key words: tourism, transport, environment, sustainable mobility, Ireland.

Opomba: Pod pojmom Irsko je mišljeno celotno ozemlje otoka Irske, torej tako Republika Irsko kot Severna Irsko, ki je del Združenega kraljestva. Glede razvitosti turizma in njegovega pričakovanega razvoja med obema območjema ni bistvenih razlik, zato ju v članku obravnavamo skupaj. Tudi večina obiskovalcev si na potovanju ogleda znamenitosti z obeh delov otoka.

Avtorja besedila in fotografij:
LENI OZIS, univ. dipl. geogr.
Okrogarjeva ulica 7, 3000 Celje
E-pošta: leni.ozis@gmail.com

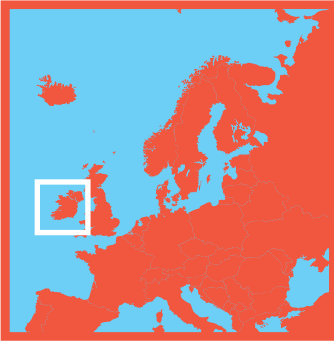
JERNEJ TRPIN, dipl. geogr.
Borova pot 5, 1330 Kočevje
E-pošta: nejctrpin@gmail.com

COBISS 1.04 strokovni članek

Turistične znamenitosti so temelj irskega turizma (14). Po podatkih iz leta 2010 jih letno obiše okrog 6 milijonov tujih turistov (12). Poleg pomembne vloge, ki jo imajo za irsko gospodarstvo, so zaradi velikega števila turistov, ki jih privabljajo, pomembne tudi z vidika vplivov na okolje. Mnoge s turizmom povezane dejavnosti imajo namreč negativen vpliv na okolje, pri čemer izstopajo onesnaževanje zraka in vode, čezmeren hrup, uničevanje naravnih habitatov ter estetsko razvrednotenje pokrajine. Turizem škoduje okolju, čeprav njegov razvoj temelji prav na kakovostnem okolju.

Irsko se trži kot čista, zelena država s kakovostnim bivalnim okoljem in prelepo pokrajino (5). To ji priznavajo tudi njeni obiskovalci, ki kot njene glavne prednosti navajajo prav ti dve lastnosti. Zaradi tega je irski turizem močno odvisen od ustreznih okoljskih politik. Čeprav obiskovanje turističnih znamenitosti irskemu gospodarstvu prinaša pomemben dohodek, so bile dejavnosti na področju razvijanja okoljskih praks, predvsem njihovega upravljanja, doslej dokaj omejene (2). Dober zgled (predvsem v smislu prometne ureditve) je le manjše število turističnih znamenitosti, za ostale pa zaenkrat obstajajo zgolj

načrti izvajanja trajnostnih okoljskih praks. Vzpostavitev trajnostnega upravljanja znamenitosti je pomembno zato, da bodo lahko kot kakovosten turistični produkt na razpolago tudi prihodnjim generacijam (5).

Stanje trajnostne ureditve turističnih znamenitosti na Irskem

Turistične znamenitosti kot temelj irske turistične ponudbe imajo ključno vlogo pri razvoju trajnostnih oblik turizma (5). Njihov razvoj je skladen z dvigom standarda okoljskih praks znotraj turističnega sektorja. Okoljski akcijski načrt (*Environmental Action plan*) za obdobje od leta 2007 do leta 2009 uvršča okoljske vidike turistične politike povsem v ospredje, in to na vseh ravneh – lokalni, regionalni in nacionalni (2).

Velik pomen pri udejanjanju okoljskih praks ima odločitev uprav znamenitosti za trajnostni pristop pri njihovem upravljanju, saj lahko s takšnim vodenjem omejujejo negativen vpliv turizma na okolje, kar je seveda ključno za nadaljnje zagotavljanje prijetnih estetskih doživetij obiskovalcev. Zanimivo je, da kljub nespornemu turističnemu pomenu za mnoge irske naravne znamenitosti ne obstajajo posebne okoljske ureditvene smernice, ki naj bi zmanjšale vpliv obiskovalcev (5). Veliko število obiskovalcev – 6 milijonov tujih gostov leta 2010 (12) in 8 milijonov domačih gostov leta 2007 (6) – ima lahko namreč nepopravljive posledice za turizem; bolj ko je neka znamenitost dostopna turistom, večja je verjetnost povečanja njihovih negativnih vplivov. Po eni strani turisti prinašajo denar, kar sicer lahko pripomore k ohranjanju dobrega stanja turističnih znamenitosti, obenem pa s svojo številčnostjo večajo potrebo tako po njihovem varovanju kot po varovanju njihovega okolja pred negativnimi vplivi turizma. Če je določena turistična točka med obiskovalci zelo priljubljena, se upravičeno odpirajo dileme o njeni trajnosti: škoda, ki jo lahko povzroči njena neprimerna ureditev, lahko pomeni udarec za irski turizem, saj takšna znamenitost v prihodnosti ne bo več dobičkonosna. Pomembno je

Slika 1: Irsko vsako leto obišče več milijonov turistov, veliko se jih odloči za ogled z avtobusi (foto: Leni Ozis).

torej, da se turistični obisk udejanja in nadzira tudi z vidika ohranjanja turističnih znamenitosti za prihodnje generacije (5).

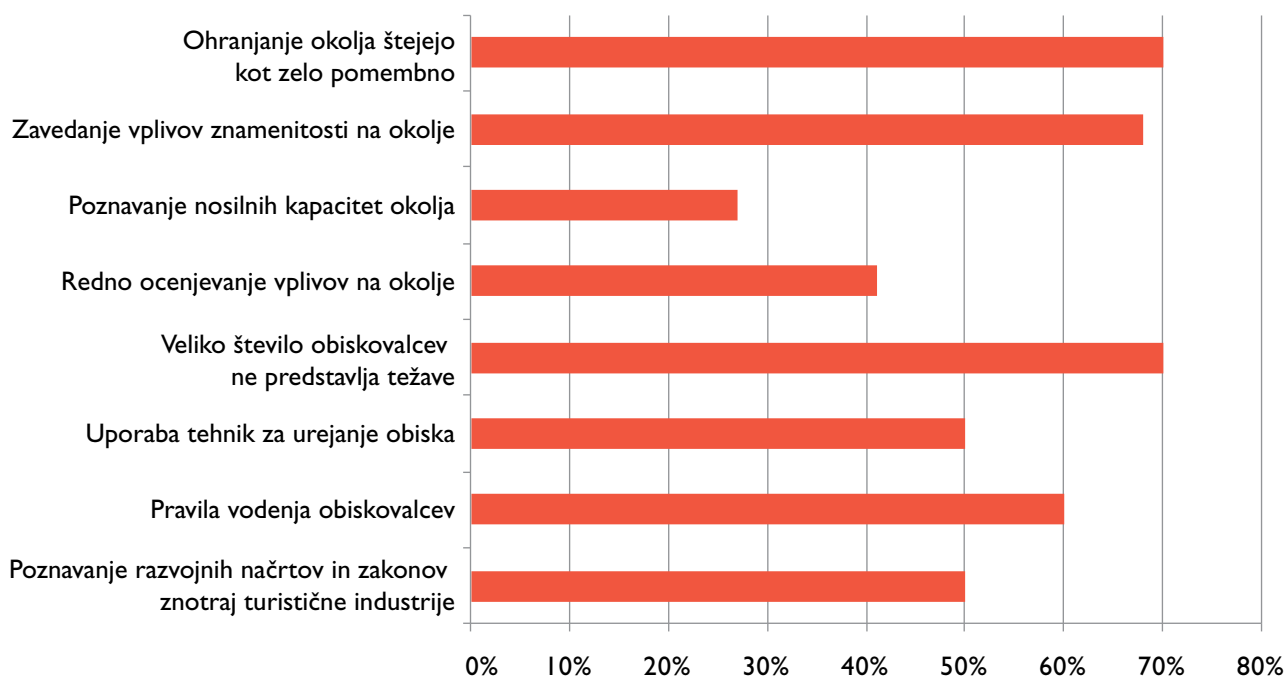
Trenutno stanje trajnostne ureditve turističnih znamenitosti na Irskem je razkrila študija trajnostne ureditve turističnih znamenitosti iz leta 2010, ki je zajela večino znamenitosti (5). Pokazalo se je, da za večino (70 %) med njimi veliko število obiskovalcev ne pomeni večje težave. Pri polovici znamenitosti uprave načrtno urejajo obisk, 60 % jih ima pravila glede vodenja svojih obiskovalcev. Urejanje obiska je zelo pomembno, saj gneča zmanjšuje njihovo turistično privlačnost. Problematika gneče je tesno povezana z zmogljivostjo lokacije za turistični obisk. Če neka znamenitost postane prenatrpana z obiskovalci, se ljudje težko gibljejo, nastajajo vrste in zastoji. Zaradi tega imajo obiskovalci občutek, da se ne morejo naužiti ambienta določene lokacije in obisk opredelijo kot slabo izkušnjo (13).

Pri večini (68 %) znamenitosti se njihove uprave zavedajo vpliva velikega turističnega obiska na okolje, pri 41 % uprave vplive na okolje tudi redno ocenjujejo. Zanimivo je, da samo polovica vprašanih uprav pozna državne razvojne načrte in zakonodajo na področju turizma, hkrati pa jih kar 70 % ocenjuje, da je ohranja-

nje okolja zelo pomemben vidik. Le 27 % uprav pozna nosilne sposobnosti naravnega okolja, v katerem so posamezne znamenitosti. Čeprav imajo uprave okolje za pomembno, jih večina ne vzpostavlja posebnih okoljskih varstvenih praks. Za vzpostavitev sistema, ki naj bi omejeval velik turistični obisk in s tem morebitne negativne vplive na okolje, poznavanje teorije ni dovolj. Ključno je upravljanje z obiskom, ki sicer nadzira vplive obiskovalcev, vendar še vedno omogoča, da jim je ogled znamenitosti posebno doživetje (5).

TRAJNOSTNA MOBILNOST pomeni zagotavljanje učinkovite in enakopravne mobilnosti za vse, ob kar najmanjših nezaželenih stranskih učinkih. Vodilo trajnostne mobilnosti je zadovoljiti potrebe vseh ljudi po potovanju in obenem zmanjšati promet. Vsak posameznik lahko naredi naslednjih pet korakov k trajnostni mobilnosti: zmanjša potrebe po mobilnosti, se vozi s kolesom, uporablja javni prevoz, nakupuje v bližini doma in poveča učinkovitost vožnje z osebnim avtomobilom (4).

Deleži uprav turističnih znamenitosti pri izvajanju trajnostnih praks

Slika 2: Trajnostna ureditev turističnih znamenitosti na Irskem leta 2010 (5).

Slika 3: Trajnostna mobilnost v praksi – turistični avtobus in kolesar v Dublinu (foto: Jernej Trpin).

Trajnostna ureditev prometnih dostopov do turističnih znamenitosti

Pri trajnostnem vodenju turističnih znamenitosti je ključna tudi ureditev prometnih dostopov do znamenitosti. S prometom je namreč povezanih precej problemov: izpušni plini, gneča, zastoji ter uničevanje cestišč, cestnih robov in travnatih površin zaradi pomanjkanja parkirišč. Več neodvisnih študij je pokazalo, da so največji okoljski problemi na Irskem povezani s prometom (3). Tako v okviru Ministrstva za regionalni razvoj Severne Irske, ki sledi Regionalni prometni strategiji (*Regional Transportation Strategy*) kot v okviru Ministrstva za promet, turizem in šport Republike Irske, ki izvaja prometno politiko SmarterTravel (Trajnostna prometna prihodnost/*A Sustainable Transport Future* za obdobje 2009–2020) imajo precej podobne cilje trajnostnega razvoja prometa, ki obsegajo tudi prometne ureditve turističnih znamenitosti. Ker imajo te

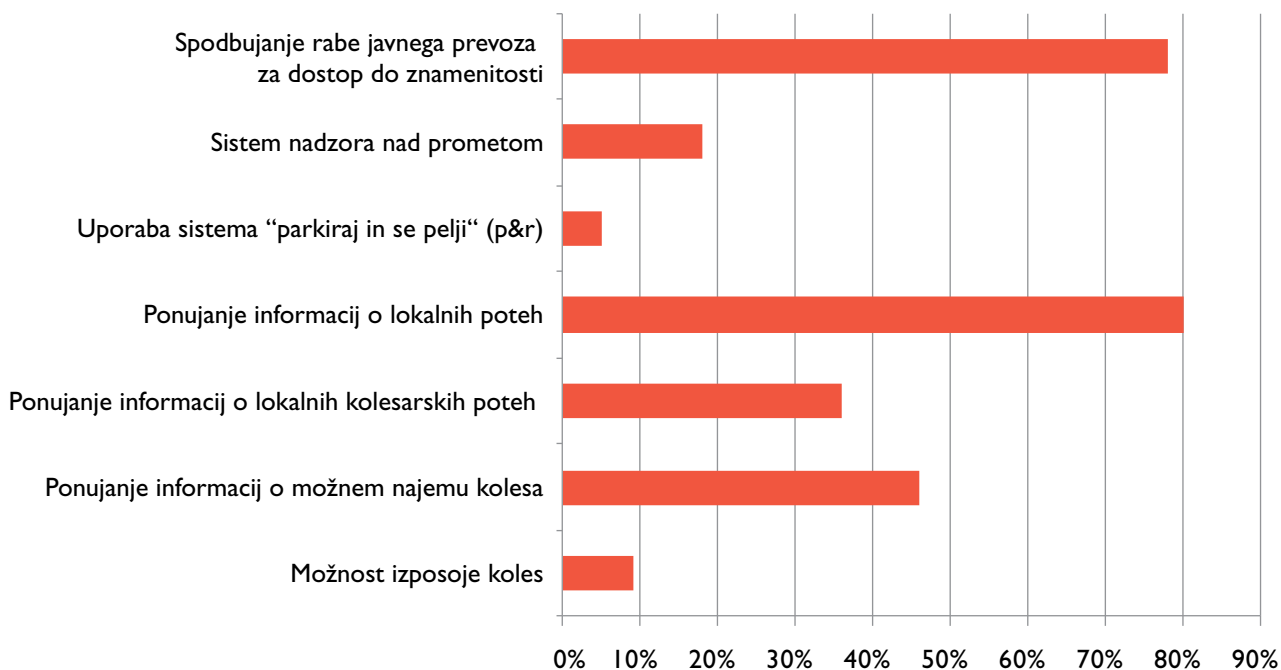
stalno lokacijo, se za razliko od podjetij ne morejo prilagajati prometnim koridorjem, zato je cilj različnih prometnih politik zagotovitev povezav do ključnih turističnih točk. Urejen dostop do turističnih znamenitosti je za turistično gospodarstvo na Irskem čedalje bolj pomemben, zato se na ministrstvih trudijo, da bi cestne povezave obiskovalce privedle vse do znamenitosti. Ob tem naj bi bil javni promet, ki čedalje bolj nadomešča osebna vozila, dovolj pogost, zanesljiv, učinkovit in kakovosten (1). Trenutno je namreč premalo razvit, zato je še vedno precej ljudi odvisnih od prevoza z osebnimi vozili (3). Večja mesta, kot sta na primer Dublin in Belfast, imajo razvito omrežje turističnih avtobusov, hkrati pa obstajajo povezave mestnih avtobusov in parkirišč zunaj mest, kar pa ne velja za manjše kraje, ki so lahko prav tako turistično pomembni (6).

Glavni cilj urejanja dostopov je zagotoviti takšno prometno omrežje, ki bo lahko ohranjalo ravnovesje med gospodarsko rastjo in zmanjševanjem okoljskih vplivov ter hkrati zadoščalo potrebam sodobne

Slika 4: Avtobus družbe Bus Eireann na zahodni obali Irske (foto: Leni Ozis).

Deleži uprav turističnih znamenitosti pri uresničevanju trajnostne mobilnosti

Slika 5: Trajnostna mobilnost v okviru turističnih znamenitosti na Irskem leta 2010 (5).

Slika 6: Primer tipične irske pokrajine, ki s svojo lepoto privablja turiste - obala med Belfastom in znamenitostjo Velikanova pot (Giant's Causeway) (foto: Leni Ozis).

Trije primeri dobre prakse trajnostne mobilnosti

Kot primere dobrih praks prometne ureditve okrog turističnih znamenitosti na Irskem prikazujemo tri priljubljene turistične točke: prazgodovinsko grobnico Newgrange (irsko *Sí an Bhrú*) v bližini mesta Drogheda na vzhodu otoka, bazaltne stebre, imenovane Velikanova pot (*Giant's Causeway* / irsko *Clochán an Aifir*), ki gradijo obalo v bližini mesteca Bushmills na severu, in Moherske klife (*Cliffs of Moher* / irsko *Aillte an Mhothair*) na zahodu. Naštete znamenitosti smo izbrali, ker z dobro organiziranim javnim prevozom zmanjšujejo uporabo osebnih vozil za dostope do njih, s tem pa omogočajo ogled tudi turistom, ki na potovanju niso vezani izključno na osebna vozila.

Newgrange. Dostop do znamenitosti je mogoč z avtobusom iz mesta Drogheda, do katerega vodijo redne povezave iz Dublina in Belfasta z avtobusno družbo Bus Eireann. Ob centru za obiskovalce je urejeno veliko parkirišče za vsa vozila, saj ogled znamenitosti z lastnim vozilom ni mogoč. Da bi se izognili gneči, so postavljena stroga pravila; z nakupom

vstopnice za ogled vsak obiskovalec dobi nalepko s časom odhoda minibusa, ki ga iz centra za obiskovalce odpelje do znamenitosti (10).

Velikanova pot. Naravna znamenitost je dostopna z javnim prevozom. Možnosti je več: kombinacija vlaka iz Belfasta in nato avtobusa iz Coleraina, medkrajevni avtobus iz Belfasta ali pa organizirani turistični prevozi z minibusi, ki vključujejo ogled lokalnih znamenitosti, na primer destilarno viskija v kraju Bushmills. Mogoča je tudi vožnja s starim vlakcem iz Bushmillsa do centra za obiskovalce ob Velikanovi poti (7).

Center za obiskovalce ima urejeno parkirišče za avtomobile, kjer pa prav zaradi priljubljenosti javnega prevoza ni gneče. Center ponuja tudi opcijo "parkiraj in se pelji". Obiskovalci pustijo avtomobile v bližnjem kraju Bushmills, od koder jih do centra za obiskovalce pripelje avtobus (8). Do bazaltnih stebrov na obali vodi daljša pešpot po vrhovih klifov v okolici, obiskovalci pa lahko za dostop do znamenitosti izberejo tudi kratko asfaltirano pot. Za starejše in tiste, ki težje hodijo, je tako kot pri Newgrangeu na razpolago minibus, ki jih od centra za obiskovalce popelje do stebrov.

Moherski klifi. Do Moherskih klifov kot najpomembnejše irske naravne znamenitosti (leta 2008 so našteali 808.310 obiskovalcev; 2), je veliko možnosti dostopa z javnim prevozom. Irski avtobusni prevoznik Bus Eireann ponuja redne avtobusne povezave z vseh koncev Irske, tudi iz Dublina, ki je na nasprotni strani otoka. Redne avtobusne povezave so tudi iz bližnjih naselij. Podobno kot Velikanovo pot tudi klife večina turistov obišče z organiziranim avtobusnim prevozom. Do Moherskih klifov je mogoče priti tudi z vlakom. Vlak pripelje do večjih krajev v bližini (Limerick, Ennis, Galway), od koder do klifov vozijo avtobusi. Za tiste obiskovalce, ki se vseeno odločijo podati na pot z osebnim avtomobilom, je zgrajeno parkirišče, ki pa ni v bližini centra za obiskovalce, tako da avtomobili niso moteči, medtem ko lahko avtobusi pripeljejo skoraj do centra (9).

Sklep

Turistične znamenitosti kot temelj irskega turizma bodo tudi v prihodnje imele vodilno vlogo pri udeležanju trajnostnih praks. Z upoštevanjem zahtev trajnostnega razvoja so lahko dober primer ravnovesja med množico obiskovalcev in ohranjanjem naravnega okolja, ključnega za nadaljnji turistični razvoj. Zanj bo ključno, da upravljavci turističnih

znamenitosti ozavestijo obiskovalce o pomenu varovanja okolja, in to ne le teoretično, ampak tudi praktično, kar pomeni intenzivnejše vključevanje trajnostnih rešitev v upravljanje turističnih znamenitosti. Ena od (z vidika okolja) ključnih zahtev na področju trajnostnega upravljanja znamenitosti je tudi urejanje prometnih dostopov – najprej do krajev, v bližini katerih so znamenitosti, nato pa tudi do znamenitosti samih. Možnosti za trajnostni pristop urejanja prometa je veliko: izboljšanje dostopnosti z javnim prevozom in zagotavljanje možnosti uporabe različnih oblik prevoza, spodbujanje uporabe javnega prevoza, hoje in kolesarjenja. Kljub številnim dokumentom, ki so jih pripravile različne agencije in predvidevajo trajnostno prometno ureditev dostopov, lahko zaenkrat uspešno praktično izvedbo opazujemo le pri manjšem številu znamenitosti. Tiste, ki takšne ureditve dosledno izvajajo, so lahko dober zgled tudi za druge države. Primeri zglednih prometnih ureditev, kot so Newgrange, Velikanova pot in Moherski klifi, spodbujajo trajnostne oblike upravljanja tudi pri drugih znamenitostih, hkrati pa lahko povzročijo pomemben premik v glavah ljudi, da bodo ti začeli uporabljati tudi druge oblike prevoza, ne le osebni avtomobil. Vsaj v primerih lažje dostopnih točk in krajših razdalj naj bi se v večji meri oprli na kolesarjenje in hojo.

Slika 7: Moherski klifi so najpomembnejša irska turistična znamenitost, hkrati pa primer dobre prakse trajnostne mobilnosti (foto: Leni Ozis).

Slika 8: Dobre avtobusne povezave so tudi iz manjših krajev – postaja Bus Eireanna v vasici Doolin, enega od izhodišč za ogled Moherskih klifov (foto: Leni Ozis).

Viri in literatura

1. Department for Regional Development 2011: Regional Transportation Strategy 2011 – A Sustainable Transport Future. Belfast.
2. Failte Ireland 2007: Tourism and the Environment, Failte Ireland's Environmental Action plan 2007–2009. Dublin.
3. Failte Ireland 2007: Review of a Good Environmental Policy and Practice in the Tourism Sector: Dublin.
4. Focus, društvo za sonaraven razvoj 2004: Trajnostna mobilnost. Zreče.
5. Gildea, C., Hanrahan, J. 2010: The Sustainable Management of Tourism Attractions in Ireland with Focus on Cost Savings. I.T. Sligo. Sligo.
6. I.T.I.C. 2008: 2020 Vision – Sustainable Travel & Transport, I.T.I.C. Response to the Public Consultation. Irish Tourist Industry Confederation. Dublin.
7. Medmrežje: <http://www.ballycastle.free-online.co.uk/places/causeway/causewaytrain.htm> (4. 1. 2012).
8. Medmrežje: <http://www.causewaycoastalroute.com/index.php/giants-causeway-website/217> (4. 1. 2012).
9. Medmrežje: <http://www.cliffsofmoher.ie/Facilities/VisitorCentre.aspx?rowid=12220> (4. 1. 2012).
10. Medmrežje: <http://www.heritageireland.ie/en/midlandseastcoast/brunaboinnevisitorcentrenewgrangeandknowth/> (4. 1. 2012).
11. Medmrežje: <http://www.transport.ie/transport/Sustainable/index.asp?lang=ENG&loc=1913> (4. 1. 2012).
12. Medmrežje: <http://www.irishtimes.com/newspaper/ireland/2011/1230/1224309632109.html> (26. 3. 2012).
13. Shackley, M. 1999: Visitor Management. V: Leask A. in Yeomann I. (ur), Heritage Visitor Attractions: An Operations Management Perspective. Thomson Learning. London.
14. Swarbrooke, J. 1999: Sustainable Tourism Management. CABI Publishing, CAB International. Wallingford.